

Konjunkturläget kvartal 3, 2023

Det går neråt för såväl svensk export som konsumtion i spåren av lågkonjunkturen, den höga inflationen och successivt höjda styrräntor. Inflationen har visserligen bromsat in men är trots det högre än det av Riksbanken satta tvåprocentsmålet. Därtill medför en svag svensk krona att importpriserna är höga, vilket påverkar såväl företag som hushåll negativt. Antalet konkurser har ökat under året och med anledning därav har sysselsättningen påverkats negativt inom vissa branscher. Inför 2024 förväntas dels en fortsatt lågkonjunktur, dels en ökad arbetslöshet.

Det faktum att Sverige befinner sig i en lågkonjunktur har fått konjunkturinstitutet (KI) att skriva ner prognosen för tillväxttakten i svensk ekonomi för 2023. Svensk BNP-tillväxt har följaktligen skrivits ned till omkring -1 procent innevarande år och även 2024 förväntas svensk ekonomi krympa. En förklaring till detta är hushållens pessimism som förklaras av bl.a.

ovan nämnda prisökningar och successivt höjda styrräntor, som syftar till att stävja inflationen. Svenska hushåll har en betydande skuldsättning i jämförelse med många andra EU-länder och penningpolitiken som syftar till att bromsa pristillväxten urholkar hushållens finansiella resurser. Det finns dock en rad samverkande faktorer som förklarar lågkonjunkturer. Förutom nämnda inflation och höjda räntor spelar höga energi- och bränslepriser och den ryska invasionen av Ukraina en betydande roll i konjunkturinbromsningen. Därtill har konflikten i mellanöstern bidragit till osäkerheten på den internationella arenan. Noterbart är att många bedömare menar att den nuvarande situationen i vissa delar skiljer sig från andra lågkonjunkturer eftersom det rör sig om en efterfrågekris, som förklaras av en utbredd pessimism bland svenska hushåll. Kraftig pristillväxt, ökade räntekostnader, minskade reallöner och oro inför framtiden gör att konsumenterna håller i pengarna. Detta medför att efterfrågan på varor och tjänster i svensk ekonomi minskar och den ekonomiska aktiviteten avtar så sakteliga.

Konfidensindikatorn och Barometerindikatorn är tagna från

Konjunkturbarometern, en enkätundersökning till företag och hushåll som utförs varje månad av Konjunkturinstitutet.

Konfidensindikatorn är en sammanvägning av företagens svar på frågor om bland annat orderstock, försäljningsvolym, nulägesomdöme och förväntningar.

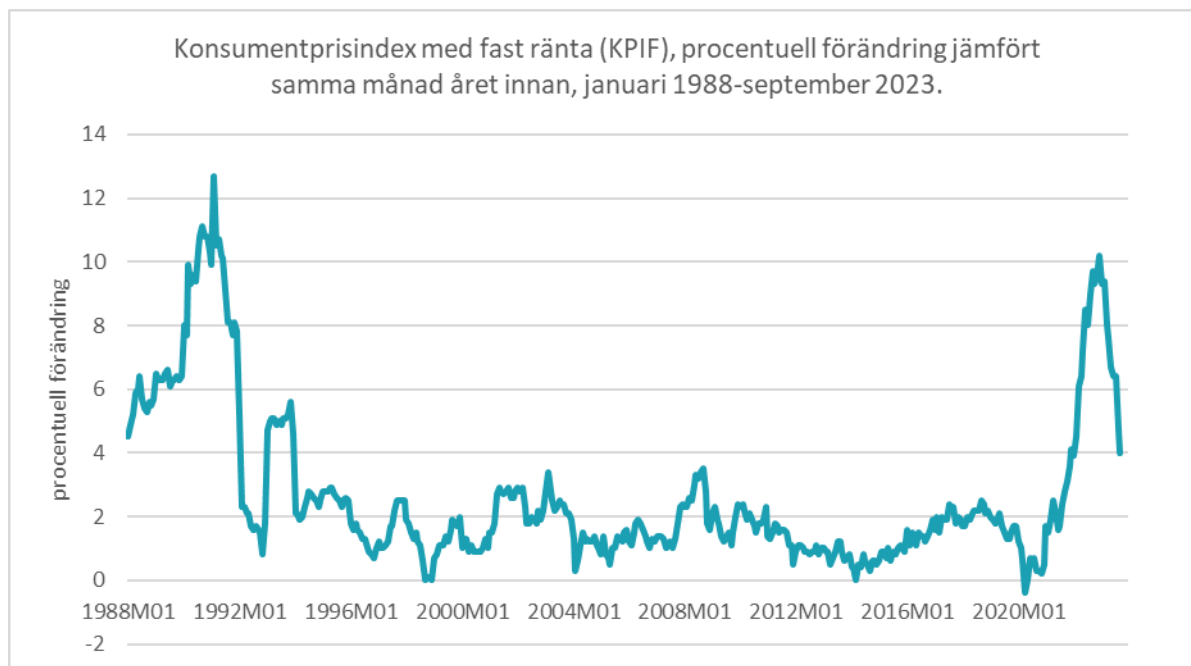
Barometerindikatorn sammanfattar konfidensindikatorerna för näringsliv och hushåll och tas fram enbart på riksnivå. Syftet är att fånga stämningssläget i den svenska ekonomin.

Värden över 100 respektive 110 motsvarar en starkare respektive mycket starkare ekonomi än normalt. Värden under 100 respektive under 90 visar en svagare respektive mycket svagare ekonomi än normalt.

Inflationen

Inflation innebär att priserna stiger och att konsumenter kan köpa färre varor och tjänster för en given summa pengar. (Motsatsen till inflation är deflation som innebär att priserna sjunker.) Inflationen mäts på basis av förändringar av konsumentpriserna under en tolv månadersperiod. (Om inflationen är 4 procent innebär det alltså att konsumentpriserna är 4 procent högre än de var för 12 månader sedan.) Förändringen av konsumentpriser

sammanställs av SCB månatligen och sammanfattas i ett räntejusterat Konsumentprisindex (KPIF). KPIF baseras inte på samtliga varor och tjänster vi konsumerar utan SCB gör ett urval av s.k. representantvaror, vilket är en typ av varukorg som konsumeras frekvent i svensk ekonomi. De olika varorna i varukorgen viktas för att avspegla hur stor del av vår konsumtion de utgör.

Sveriges inflationsmål är 2 procent och sätts av Riksbanken. Sett till åren från finanskrisen 2008 till pandemiåret 2020 var inflationstakten låg och Riksbanken bedrev därför en expansiv penningpolitik i syfte att uppnå inflationsmålet. Under coronakrisen 2020 föll inflationen och låg nära noll, för att sedan återhämta sig i början av 2021. Under hösten 2021 och vintermånaderna 2021/2022 ökade inflationen kraftigt, vilket bl.a. drevs på av ökade bränsle- och energipriser och dess inverkan på de samlade produktionskostnaderna i svensk och europeisk ekonomi. Utvecklingen fortsatte sedan i samma riktning under resterande delen av förra året samt innevarande års första månader. På senare tid har dock inflationen bromsat in något och KPIF uppgick i april 2023 till 7,6 procent, vilket kan jämföras med 4,2 procent i oktober innevarande år. Bedömare menar att inflationen kommer att vara fortsatt högre än inflationsmålet under kommande månader, även om det finns förhoppningar om en successiv inbromsning till följd av bl.a. höjda räntor. Det finns all anledning att bevaka inflationstakten, eftersom kraftiga prisökningar minskar hushållens köpkraft och risken för krav på kompensation i lönebildningen är stor. Kompensationskrav som riskerar att ge ett än högre inflationstryck, förmedlat genom en s.k. löne-pris-spiral, om de tillgodoses av arbetsgivar sidan.

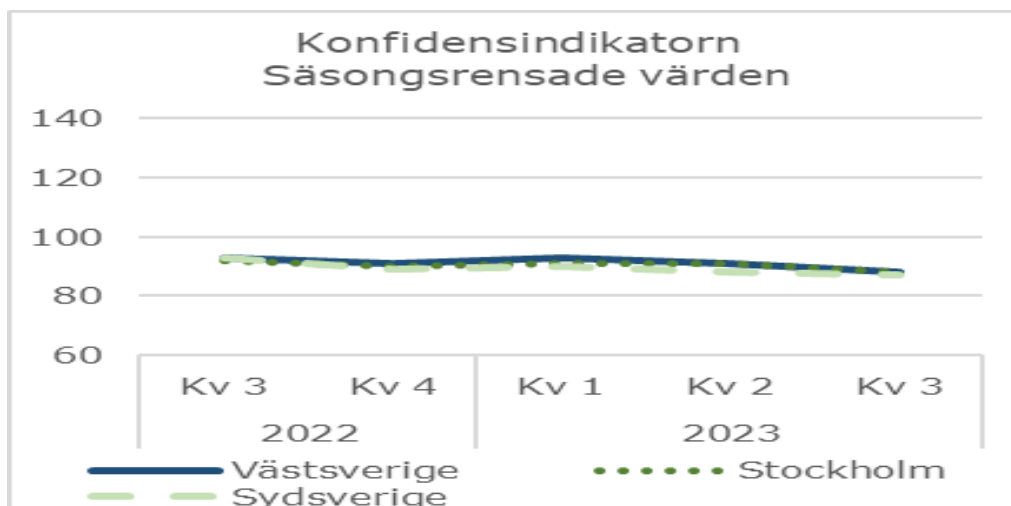
Konjunkturläget

Det aktuella konjunkturläget avspeglar sig i den av KI framtagna barometerindikatorn, vilken baseras på svar från företag och hushåll. Hänsyn tas till faktorer som orderstock, försäljning,

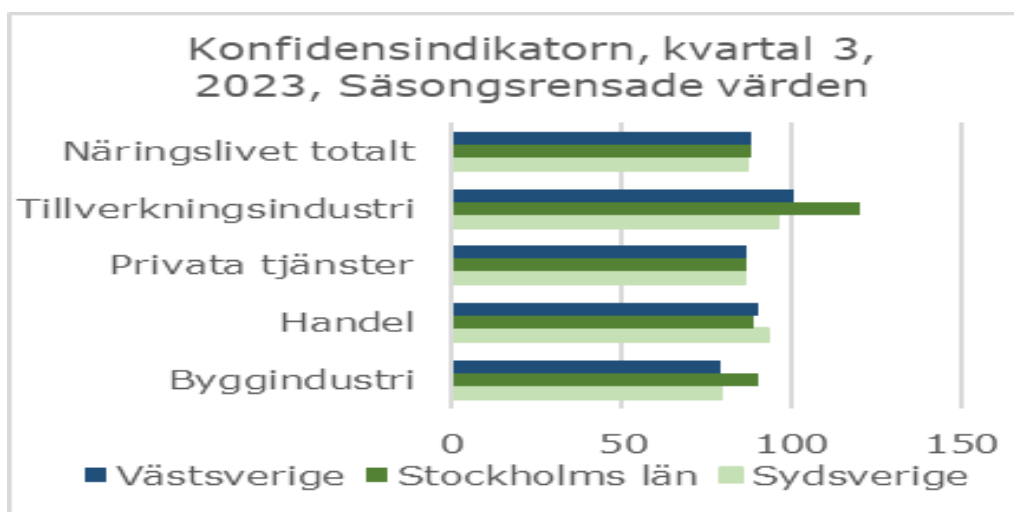
nulägesbedömning och framtidsutsikter. (Ett värde över 100 indikerar att konjunktoren är starkare än normalt, medan ett värde under 100 visar det motsatta.) Barometerindikatorn föll kraftigt under våren 2020, varefter den successivt återhämtade sig. Under sommar och tidig höst 2020 förbättrades således läget något, vilket KI såg som ett tecken på att efterfrågan och produktion så sakteliga återhämtade sig. Följden blev en rekyl i barometerindikatorn. Under den senare delen av hösten 2020 ökade återigen smittspridningen och nya restriktioner infördes som en följd därav. Detta avspeglade sig i barometerindikatorn som minskade i övergången mellan november/december. Redan under årets första månader 2021 stärktes dock läget något och under våren samt sommaren förbättrades konjunkturläget ytterligare. Under hösten 2021 stabiliserades så konjunkturläget efter en längre uppgångsperiod. Under vintern 2021/2022 försämrades konjunkturläget något av anledningar som nämns i ingressen. Konjunkturläget fluktuerade sedan under det första och andra kvartalet 2022 även om trenden var vikande och den negativa trenden fortsatte under sommar och höst 2022 samt vintern 2022/2023. Under våren och sommaren innevarande år har dock konjunkturläget planat ut och i juli månad 2023 uppvisade barometerindikatorn ett värde på 87,5. Under hösten innevarande år har en marginell försämring av konjunkturläget ägt rum och i oktober var värdet för barometerindikatorn 84,7.

Regional konjunkturstatistik publiceras kvartalsvis och baseras på konfidensindikatorn (se faktaruta) för Stockholm (Stockholms län), Sydsverige (Blekinge och Skåne län) och Västsverige (Hallands och Västra Götalands län). Samtliga tre storstadsregioner upplevde en kraftig tillbakagång under pandemin följt av en kraftig rekyl när pandemirestriktionerna hävdes. Detta förvånade delvis ekonomer, då svensk ekonomis anpassnings- och återhämtningsförmåga var mycket god såväl under som efter pandemin. Redan under hösten 2021 syntes tecken på en konjunkturinbromsning i de tre storstadsregionerna och denna utveckling fortsatte, samt eskalerade, under 2022. Under det första kvartalet 2023 avtog dock konjunkturinbromsningen och den planade i stället ut på en låg nivå. Denna utveckling fortgick även under det andra samt tredje kvartalet 2023.

Den nuvarande efterfrågekrisen har slagit särskilt hårt mot hela näringslivet då hushållen prioriterar det nödvändiga som mat och boende, medan sällanköpshandeln och service bortprioriteras när reallönerna urholkas. Även byggindustrin och tillverkningsindustrin har drabbats av lågkonjunkturen, till följd av ränteläget, ökade kostnader och minskad efterfrågan. För västsvensk del är industrikonjunkturen oerhört betydelsefull, då en betydande andel av de större industriföretagen förlagt sin verksamhet till just Västsverige. Därtill planeras i skrivande stund ett antal större etableringar i landets västra delar och mycket talar för att den industriella expansionen kommer att fortgå under en överskådlig framtid.

Arbetsmarknadsläget

Trots lågkonjunkturen upplever Sverige ett förvånansvärt gott arbetsmarknadsläge, även om det ökade antalet konkurser på sikt kan få negativ inverkan på sysselsättningstillväxten. I mitten av juli 2023 uppgick den öppna arbetslösheten i Västra Götaland till 5,6 procent, vilket kan jämföras med 5,7 procent i november månad innevarande år. Trots att svensk ekonomi befinner sig i en lågkonjunktur upprätthålls således en fortsatt hög sysselsättningsgrad, vilket huvudsakligen förklaras av en utbredd arbetskraftsbrist. Under 2024 förväntas dock arbetslösheten öka och det tar sannolikt ett par år innan arbetsmarknaden till fullo har återhämtat sig.

Förutom den ökade arbetslöshet som betingas av lågkonjunkturen varnar berörda myndigheter för att en stor grupp unga vuxna samt utrikes födda har fastnat i långtidsarbetslöshet. Detta beror i huvudsak på att de saknar en för svensk arbetsmarknad adekvat kompetens. Det krävs ett långsiktigt arbete för att bättre matcha de långtidsarbetslösa med vakanserna på arbetsmarknaden. Om detta ej lyckas finns en överhängande risk att Sverige står inför en sektor- och branschöverskridande arbetskraftsbrist när konjunkturläget vänder uppåt.